

Psaní zkratek, iniciálových zkratek a zkratkových slov

Zkratku tvoříme z prvního písmene slova (např. *p.* – pan, *s.* – strana) nebo více slov (*n. m.* – nad mořem, *př. n. l.* – před naším letopočtem¹), případně vypsáním charakteristické počáteční skupiny písmen (první slabiky: *pod.* – podobně, více slabik: *Ing. arch.* – inženýr architekt, nebo jen některých souhlásek: *mjr.* – major, *rkp.* – rukopis(ný), *mld.* – miliarda).² Ve složených slovech dochází ke spojení počátečních písmen výrazů složeniny (čs. – československý, *stč.* – staročeský).

Za takto vzniklými zkratkami **píšeme tečku**.

Pouze za zkratkami z prvního a posledního písmena zkracovaného výrazu **tečku nepíšeme**: typ *pí* – paní, *fce* – funkce, *fa, fy, fě* – firma, firmy, firmě. Tečku dále nepíšeme za značkami veličin, jednotek a prvků: *m* – metr, *hl* – hektolitr, *ha* – hektar, *Na* – sodík, *s* – sekunda... *X min / min.* – minuta, *h / h. / hod.* – hodina.³

Pokud věta končí zkratkou opatřenou tečkou, již za ní druhou tečku nepíšeme!

Koupila jablka, hrušky, mrkve atd.

Psaní atd., ap., apod., atpod. neodděluje čárkou, pokud není poslední slovo výčtu, které před zkratkou předchází, rozvíto čárkami oddělenou větou či přístavkem např.:

K nejvýznamnějším básníkům patřili: Hora, Nezval, Holan, Wolker, Seifert, nositel Nobelovy ceny, apod. (Čárka před „apod.“ pouze v tomto případě, jinak ne! Pokud tyto zkratky rozepíšeme: a tak dále, a podobně, a tak podobně, čárka před „a“ se zde také nepíše ve významu slučovacím.)

X K nejvýznamnějším básníkům patřili Hora, Nezval, Holan, Wolker apod.

Akademické tituly (pozor na psaní velkých a malých písmen!)

a) před jménem: *MVDr.* - doktor veterinární medicíny

MUDr. – doktor (všeobecné – universae) medicíny

JUDr. - iuris utriusque doctor (doktor obojího práva, tj. ve středověku kanonického a civilního)

PaeDr. - doktor pedagogie

PhDr. – doktor filozofie

PhMr. – magistr farmacie

Mgr. - magistr (*M. Jan Hus = magistr Jan Hus X mistr Jan Hus*)

Ing. - *Mgr. et Mgr.* - *Bc.*

RNDr. – rerum naturalium doctor – doktor přírodních věd

Dr. – doktor

Ing. arch.

ThDr. – doktor teologie

s písmenem malým (!): *prof.* - *doc.* – *akad. arch.*

b) za jménem: *CSc.* (dohromady, s tečkou pouze za *Sc.*) - *DrSc.* (rovněž dohromady) - *dr. h. c.* (= doctor honoris causa) - *Ph.D.* (s tečkami a bez mezer!), *DiS.* (dohromady, tečka na

¹ Pozn.: jednotlivá zkrácená slova prokládáme mezerou, podobně jako bychom slova vypsali celá a odsazovali je mezerami (spol. (s) r. o. anebo s. (= společnost) r. o.). Výjimku tvoří zkratky některých společností v obchodním rejstříku zaregistrované bez mezer (s.r.o.).

² Každou takto psanou zkratku je třeba zakončit souhláskou, tzn. že zkratka až na výjimky (*pí* – paní, *fa* – firma, *fy* – firmy = zkratka z prvního a posledního písmena zkracovaného výrazu) nemůže končit vokálem

³ Opět odděluje od číslic mezerami: 12 l (= 12 litrů), 20 kg – nutno odlišovat od zkrácených adjektiv, viz téma Číslovky, např. 20kg (bez mezery čteme jako „dvacetikilogramový“) náklad, 13procentní / 13% úrok X úrok 13 (mezera) % aj.

konci), **tyto tituly stojící za jménem od jména oddělujeme čárkou stejně, jako bychom oddělili plná vyjádření (jde o přístavek):**

prof. PhDr. Petr Karlík, CSc.

PhDr. Michal Krístek, Ph.D.

konferenci vystoupil také profesor Karlík, kandidát věd, a byl zde vítaným hostem..

konferenci vystoupil také prof. Karlík, CSc., a byl...

Osoby nesoucí akademický titul **oslovujeme** nejvýše v pracovním zařazení dosaženým **titulem**:

doc. Jan Novák = nikoli pane Nováku, *pane docente, pane magistre / magistře, paní profesorko.*

starosta Ing. Jan Novák = *pane starosto i pane inženýre*

1. Iniciálové zkratky (ČT, ČEZ, JAMU, AV ČR) - zkratky z počátečních písmen víceslovných názvů, jsou psané **velkými písmeny (iniciálami)** bez teček, zpravidla se nezohledňují předložky a zachovává se diakritika (*PS PČR* – Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR).

MČ (městská část), *FÚ* (finanční úřad), *OKD* (Ostravsko-karvinské doly, a. s.), *MFF* (mezinárodní filmový festival), *IČO* (identif. číslo organizace), *ČČH* (Český časopis historický).

Občas se při zkrácení víceslovných pojmů užívá též značky (např. ČR jak pro Českou republiku, tak pro Český rozhlas). Aby nedošlo k záměně, do zkratky se vkládá další písmeno – ČR X ČRo). Tuto možnost nová Pravidla neuvádějí, nicméně dá se užívat. Podobně **PF** může znamenat jak fakultu právnickou, přírodovědeckou, tak i pedagogickou, proto se rozlišují pomocí doplněného malého písmena: **PrF** X **PřF** X **PedF**, stejně tak **MZ** pro ministerstvo zdravotnictví a **MZe** pro ministerstvo zemědělství.

ČEZ [čez] pro České energetické závody, **ARO** [aro] (slang. áro) pro anesteziologicko-resuscitační oddělení, **ODA** [oda] pro Občanská demokratická aliance, **IKEA** [ikea] (iniciálová zkratka, podle iniciál zakladatele společnosti Ingvara Kamprada, názvu farmy Elmtaryd, kde vyrůstal, a blízké vesnice Agunnaryd) atd. **Jedná-li se o iniciálovou zkratku, vypisujeme ji iniciálami – velkými písmeny a nesklouňujeme.**

2. Z iniciálové zkratky může vzniknout samostatné **zkratkové slovo**, které lze na základě svého zakončení skloňovat, umožňuje jiné čtení než hláskování. V psaném projevu tato slova v 1. pádě obvykle nadále vypisujeme verzálkami (*ODA, IKEA, ESA, UNESCO, NATO, ARO, ČEZ*).⁴

Zkratková slova mají charakter samostatných jak po stránce zvukové, tak tvaroslovné – skloňují se, popř. se stávají základem dalšího odvozování. Nejčastěji jsou tvořeny z počátečních slabik názvu

Čedok (z Česká dopravní kancelář, oficiální název) - bez *Čedoku*

Sazka (Sázková kancelář, oficiální název) – bez *Sazky*

Řempe (Řemeslnické potřeby, oficiální název obchodu) – bez *Řempa*

divadlo *Semafor, Krnap*⁵ atd.

---

⁴ Starší způsob zápisu jen s jedním, počátečním velkým písmenem (např. hovorové podoby *Oda, Unesco, Nato, Esa*) se v současné době téměř nepoužívá.

⁵ Někdy mohou zkratková slova vznikat i ze zkratk iniciálových, pokud umožňují jiné čtení než po hláskách, viz poznámka pod čarou č. 5.

Zařazení zkratkových slov k **rodu** je obvykle určováno zakončením zkratkového slova, nikoli rodem určujícího slova plné podoby, např. (ten) *Čedok*, (ta) *Setuza*.

Z toho plyne rozdíl v grafické podobě:

iniciálová zkratka *IKEA* – nemělo by se skloňovat

X zkratkové slovo *Ikea*, -y skloňovat lze, pouze první písmeno názvu velké, v nominativu se doporučuje ponechat iniciálky

Končí-li zkratkové slovo na souhlásku, vedle staršího způsobu (hovor. *Čez*, 2. p. *Čezu*) se výrazně prosazuje skloňování tím způsobem, že se k iniciálové zkratce přidávají koncovky psané malými písmeny (v *ČEZU*, s *Isu*). Tento způsob respektuje název jakožto značku a zachovává identitu zkratky, neumožňuje však skloňovat zkratky končící na samohlásku. Nemohli bychom tedy např. *hlasovat pro Odu*, *vstoupit do-Nata*, *nakupovat v Hke/Hkei*, protože samohlásky -A nebo -O nejsou jen koncovkou, ale součástí iniciálové zkratky. V takových případech pak nezbývá než ponechat nesklonnou podobu zkratky (*hlasovat pro ODA*, *kupovat v IKEA*, *ležet na ARO*) nebo vypsát celý název (*hlasovat pro Občanskou demokratickou alianci*) nebo nominativ *hlasovat pro stranu ODA*, *nakupovat v OD IKEA*, *zaměstnanci společnosti ČEZ* atd.

Lze skloňovat: *akcie ČEZ / ČEZu* (obě iniciálové) / (*Čezu* - tento způsob je starší podobou, tím se z iniciálové zkratky vytváří zkratkové slovo), *jednal s ČEZ / ČEZem*

správa KRNAP / KRNAPu / Krnapu
nákupy v IKEA / Ikea / Ikeji

NATO / Nato (oficiální název) – bez *NATO* (jako iniciálová zkratka nesk.) / *Nata* (jako zkratkové slovo, pouze první písmeno velké, ostatní malá – druhou podobu, tj. jako zkratkové slovo, lze použít i v neoficiálních textech, jde o oficiální název)

X UNESCO / Unesco (druhá podoba, tj. zkratkové slovo jen s prvním malým písmenem a ostatními malými, je na rozdíl od NATO neofic. názvem, mělo by se užívat jen v neofic. textech) – bez *UNESCO* (ofic.) / *Unesca* / *Uneska* (hovor.)

Čedok, -u nebo *Řempo*, -a: oficiální značka firmy, lze takto použít v jakémkoli textu jako zkratkové slovo

TESCO není iniciálovou zkratkou, tudíž při skloňování postupujeme jako u zkratkového slova (v nominativu lze ponechat formu s iniciálkami): *TESCO / Tesco* – bez *Tesca* / *Teska* (počeštěně)

Pokud si nejsme u některého názvu skloňováním jisti, můžeme si pomoci opěrným podstatným jménem *společnost/firma/instituce/značka* a samotný název ponechat nesklonný: *výrobky značky Nivea*, *klienti společnosti Vodafone*, *strategie firmy IKEA* apod.

Rod domácích zkratk se zpravidla řídí základním jménem nezkráceného názvu (*ÚJČ vydal nová PČP*, *ČT odvysílala pořad...*, *ČD zdražily jízdné*, *FF vyhlásila studijní volno*). Prosazuje se rod substantiva, které nahrazují. Původ cizích zkratk mnohdy uživatelé neznají, a proto jejich řazení k rodu kolísá, tyto zkratky se často přirozeně řadí k rodu střednímu; např. *OSN rozhodla / rozhodlo*. Obvykle platí, že zkratky a zkratková slova končící na -A (*NASA*, *DNA*, *IKEA*) nejčastěji přiřazujeme rodu ženskému.

Psaní iniciálových zkratek a značek ve spojení s podstatnými jmény

Odborná pojmenování typu *C-vitamin, Rh-faktor, UV-filtr, DNA-kyselina, alfa-záření, X-paprsky, RM-systém, PC-karta, USB-disk, IP-adresa, FTP-server, HTML-kód* doporučují PČP psát se spojovníkem i bez něj (*Rh faktor, DNA kyselina, HTML kód*). V opačném pořadí slov se spojovníku neužívá (tedy pouze: *faktor Rh, kyselina DNA, kód HTML*). Obdobným způsobem bychom mohli psát spojení *CD-disk / CD disk / disk CD, SMS-zpráva / SMS zpráva / zpráva SMS, LCD-displej / LCD displej / displej LCD*.

Zkratky cizího původu se čtou zpravidla s původní výslovností, striktní pravidla pro výslovnost těchto zkratk neexistují. Př. *BBC* (British Broadcasting Corporation), *FBI* (Federal Bureau of Investigation), *TIR* (transports internationaux routiers).

LP deska [el pí], odtud slangově *elpičko*, u zkratky *CD* [cé dé], slangově *céděčko*, se s angl. hláskováním setkáme ojediněle [sí dý], ale česky i anglicky slycháme zkratku pro počítač *PC* [pé cé] i [pí sí], slangově *pecéčko / písíčko*, nebo *DVD* [dé vé dé] i [dý ví dý], slangově *dévédéčko / dývidýčko*. *HBO* můžeme vyslovovat jako [há bé ó] i [ejč bí ou], zkratku pro čerpací stanice *OMV* lze hláskovat německy [ó em fau] i česky [ó em vé].

Doplňky:

- **P. S.** (lat. post scriptum, „po napsání“, oddělit mezerou), **P. F. / p. f.** (fr. pour féliciter, „pro štěstí“, oddělit mezerou)

- **společnost (s) ručením omezeným** = spol. s r. o. (s ručením omezeným) / spol. r. o. / s.(společnost) r. o.

- **akciová společnost** = výraz „a. s.“ píšeme za název a oddělíme od něj čárkou, písmena zkratky oddělíme mezerou: *Brněnské papírny, a. s.*

Pokud následuje po „a. s.“ zbytek věty či jiné výrazy, „a. s.“ má platnost přístavku, tudíž je nutné zkratku oddělit z obou stran: *Brněnské papírny, a. s., zveřejnily výroční zprávu...*

- slova cizího původu jako pojmenování pro komunikační technologii: *e-mail* (odlišuj od [emajl] = nátěr), *e-banking, e-obchod* se spojovníkem.

- **viz str. 3**, viz strana 13 / stranu 13 = jedná se o imperativ (rozkaz. zp.), za „viz“ proto nepsat tečku!